Social Reinsertion of Detainees – Only a Theoretical Concept?

Lavinia VIȘINARI¹

¹MA, Faculty of Law and Administrative Sciences, “Ștefan cel Mare” University from Suceava, Romania.

Abstract: This article aims to discuss the reintegration of persons with a criminal record on the labor market and into society. Although the provisions of the law aim to reinstate these people back into society, the law also requires that the criminal record be presented when applying for a job in certain professions. Thus, the reintegration of persons with a criminal record into the labor market is limited by this requirement expressly provided by law. This article urges reflection on the importance of reintegration of former detainees on the labor market in order to prevent them from committing subsidiary criminal offences.

Keywords: *rehabilitation of detainees; labour market; criminal record.*

How to cite: Vișinari, L. (2019). Social Reinsertion of Detainees – Only a Theoretical Concept?. *Journal of Mediation & Social Welfare*, 1(1), 57-63. doi:10.18662/jmsw/06

1. Introducere

În opinia mai multor experți, este demonstrat că integrarea în piața muncii a foștilor deținuți este unul dintre principalii factori care contribuie la reducerea recidivei și la reintegrarea socială a acestora. Solicitarea cazierului judiciar la angajare a devenit o practică pe care companiile ar trebui să o folosească cu circumspecție (Barreiro, n.d.). Este vorba, totuși, de imposibilitatea unor persoane de a-și satisface nevoile zilnice datorită dificultății în găsirea unui loc de muncă.

De asemenea, trebuie avut în vedere și că imposibilitatea foștilor condamnați de se adapta la cerințele angajatorilor și a societății în general poate să favorizeze apariția recidivei postcondamnatorii (Bulai, 1997). Persoanele eliberate din detenție fac parte din categoria grupurilor sociale vulnerabile, iar legislația în domeniul muncii pare să îngreuneze reintegrarea acestora în societate.

2. Reintegrarea condamnaților. Principiu al procesului penal

În doctrină se accentuează importanța pe care o are reintegrarea în muncă a foștilor condamnați pentru evitarea apariției recidivei (Dongoroz et al., 1970; Mitrache, 2017). Legea, însă, solicită expres depunerea unui cazier judiciar pentru angajarea pe anumite posturi. De asemenea, pentru unele funcții există condiția de angajare ca la precedentul loc de muncă persoana să nu fi avut antecedente penale. Astfel, cele două izvoare ale dreptului, doctrina și legea, nu se susțin una pe cealaltă în realizarea unei adevărate reintegrări a foștilor condamnați pe piața muncii și în societate, în general.

3. Perspectiva altor state asupra reintegrării foștilor deținuți în societate

Un studiu în domeniul reintegrării ex-deținuților în piața muncii și în societate finanțat de Comisia Europeană din 2003 definește reintegrarea ca „a-și găsi locul într-un grup în afara penitenciarului” (Afouxenidis, Klee, & Cavouriaris, 2003: 5). Pornind de la această definiție, țările din Europa au încercat să răspundă nevoii condamnaților de „a-și găsi locul” prin sisteme de reintegrare distincte.

Franța se confruntă cu dificultăți în ceea ce privește vârsta în momentul încarcerării și durata detenției, aspecte ce fac dificilă reintegrarea foștilor condamnați în piața muncii. Intervenția instituțiilor statului în această problemă este minimă, iar nemulțumirile sunt legate de faptul că majoritatea planurilor și proiectelor de reintegrare nu sunt puse în practică (Moldoveanu,

2011). Franța se confruntă și cu un deficit de asistenți sociali, fapt ce face ca deținuții să fie neinformați cu privire la programele de reabilitare, îngreunând accesul la informație și defavorizând astfel procesul de reabilitare.

În Germania, însă, situația se prezintă altfel, identificându-se două programe de reintegrare socială. Programul MABis nu mai funcționează momentan, însă practica acestuia a fost de succes, asigurând locuri de muncă pentru 64,4% dintre deținuți (EQUAL, n.d.). Programul „New Choises” își propune scăderea ratei recidivei și reintegrarea condamnaților în societate. Acest program realizează o colaborare excelentă a instituțiilor din domeniul reintegrării, punând în practică și recomandările făcute de foștii deținuți referitoare la problemele întâmpinate. Aici observăm o implicare a instituțiilor statului în reabilitare și o colaborare între instituțiile statului, organizatorii programului și foștii deținuți, care aduce rezultate în ceea ce privește combaterea recidivei și reintegrarea condamnaților în societate și pe piața muncii (EQUAL, n.d.).

În ceea ce privește activitatea autorităților din Grecia în domeniul reabilitării persoanelor care au fost condamnate, se remarcă inactivitatea acestora, deși există Codul Penitenciar Elen, în care sunt inserate o serie de reglementări, dar care nu sunt aplicate. De asemenea, nu există nicio politică de reintegrare profesională după eliberare (Moldoveanu, 2011).

Statele Unite ale Americii adoptă în 2012 un pachet legislativ nou numit „Ban the Box” care își propune să introducă o nouă practică a angajatorilor referitoare la situația foștilor condamnați. La nivel național, 35 de state și peste 150 de orașe au adoptat această politică (Agnan & Starr, 2018), astfel încât în prezent angajatorii iau în considerare calificările candidatului la un loc de muncă fără stigmatul unei condamnări sau al înregistrării oficiale a stării anterioare de detenție. Aceste inițiative oferă solicitanților șanse egale pentru ocuparea forței de muncă, prin eliminarea întrebării privind istoricul de condamnare din cererile de angajare și prin amânarea verificării acestor aspecte până când procesul de angajare devine mai avansat. Statele care au adoptat această politică sunt: Arizona (2017), California (2017, 2013, 2010), Colorado (2012), Connecticut (2016), Georgia (2015), Hawaii (1998), Illinois (2014, 2013), Indiana (2017), Kansas (2018), Kentucky (2017), Louisiana (2016), Maryland (2010), Michigan (2018), Minnesota (2013), Missouri (2016), Nebraska (2014), Nevada (2017), New Jersey (2014) (2016), Oklahoma (2016), Oregon (2015), Pennsylvania (2017), Rhode Island (2013), Tennessee (2016), Utah (2015), Washington (2018) și Wisconsin (2016) (Agnan & Starr, 2018). De asemenea, legislația din California, Connecticut, Hawaii, Illinois, Massachusetts, Minnesota, New Jersey, New Mexico, Oregon, Rhode Island, Vermont și Washington

prevede dreptul persoanelor condamnate la șanse egale în ceea ce privește ocuparea unui loc de muncă. Această practică legislativă a dus la mari progrese în procesul reabilitării persoanelor cu condamnări, dar și în prevenția recidivei.

Situația foștilor condamnați din Israel este, de asemenea, un exemplu de bune practici. A fost organizată la nivel național Autoritatea pentru Reabilitarea Prizonierilor, înființată de către Avraham Hoffman în 1984 (Adler & Avgar, n.d.). Aceasta își propune organizarea de programe înainte de eliberare (începute cu 3-6 luni înainte), cât și după eliberarea din penitenciar. ARP face posibilă atât reintegrarea deținuților în societate, cât și în piața muncii, dar pune accent mai ales pe starea psihică a deținutului. Astfel, activități precum cursuri parentale și sfaturi pentru problemele de familie a deținuților căsătoriți sunt inițiate încă dinaintea eliberării, iar sprijinul real în găsirea unui loc de muncă și organizarea diverselor organizații non-profit care să ajute la integrarea acestora în societate sunt activități realizate după eliberare (Adler & Avgar, n.d.). Aceste activități, enumerate mai sus, sunt doar o parte dintre activitățile realizate de acest program. Observăm în Israel, mai pregnant decât în alte state, preocuparea autorităților cu privire la problemele întâmpinate de foștii condamnați, ceea ce duce la realizarea a mare parte dintre obiectivele stabilite.

4. Probleme și soluții pentru reintegrarea condamnaților în România

Din punctul nostru de vedere, se dorește reabilitarea cetățenilor care au condamnări penale, fără a sprijini însă consistent realizarea acesteia. În acest sens, chiar prin lege se solicită prevenirea cazierului judiciar pentru angajarea în anumite profesii. Existența unei condamnări în cazierul judiciar atrage scepticismul angajatorilor și, totodată, poate anula șansele unui asemenea candidat la obținerea locului de muncă pentru care concurează. Pentru a se favoriza procesul reabilitării, se pot lua o serie de măsuri în această direcție. Se pot înființa programe de reabilitare, care să pună în relație directă angajatorul cu deținuții, având ca exemplu practica statelor europene. Se poate, de asemenea, crea o legislație specifică acestei probleme, asemănătoare cu legislația „Ban the Box” din SUA. În realitate societatea românească contemporană nu este suficient de deschisă la aceste schimbări, tendința spre punitivitate fiind dublată de cea de stigmatizare a foștilor condamnați. Corelând toate aceste elemente, se favorizează apetența pentru comiterea altei infracțiuni de către condamnat și astfel ia amploare fenomenul recidivei.

O altă soluție la care ar putea apela autoritățile statului este înființarea unor locuri de muncă destinate expres foștilor condamnați. Dacă în aceeași instituție ar lucra doar deținuți, nu s-ar realiza reintegrarea deplină a acestora în societate, contactul acestora cu societatea fiind limitat. Dorim să subliniem că modele de soluții în această direcție există, iar, față de opțiunea șomajului, este preferabil ca foștii condamnați să fie integrați în muncă chiar și într-un loc de muncă destinat expres condamnaților.

Există numeroase avantaje pe termen lung pe care le reprezintă angajarea persoanelor care au fost private de libertate. În primul rând, angajarea foștilor condamnați poate fi o soluție care ar determina aducerea de plus-valoare la nivelul societății, pe mai multe direcții: asigurarea forței de muncă, reintegrarea acestei categorii defavorizate în societate și, totodată, micșorarea șanselor de recidivă. În acest sens, am analizat raportul realizat pe baza unui chestionar aplicat deținuților, realizat la cererea Ministerului Justiției, de către Administrația Națională a Penitenciarelor, în anul 2006. Raportul indică următorul aspect: „dorința persoanelor private de libertate de a fi dezvoltate perteneriate între sistemul penitenciar și organizațiile guvernamentale sau neguvernamentale competente să ofere sprijin în vederea reintegrării” (MJ, 2006). Se observă că rata recidivei în România poate fi prevenită de instituțiile statului prin preocuparea pentru oferirea condițiilor necesare reintegrării sociale și profesionale.

Pe de altă parte, intervine problema neinformării deținuților despre astfel de programe de reintegrare. Majoritatea condamnaților nu au cunoștință despre astfel de programe, fapt ce îngreunează procesul de reintegrare în piața muncii.

O problemă majoră, care, din păcate, în România este tratată superficial, este tratarea aspectelor ce țin de starea psihică a celui condamnat. Dincolo de dificultățile cu care se confruntă în timpul arestului, dincolo de dificultățile pe care cu siguranță le va întâmpina la ieșirea din penitenciar, se află reținerile de ordin psihic ale unui condamnat care pot fi mai greu de combătut decât cele concrete, de ordin material. Apreciem că toate activitățile destinate reabilitării psihice a deținutului au influență directă asupra viitoarei sale conduite. De toate aceste activități ține prevenirea recidivei. În cele mai multe cazuri, recidiva postcondamnatorie intervine din cauza unor deprinderi care, în timpul detențiunii, în loc să fie corectate, s-au accentuat datorită lipsei consilierii, a lipsei practicării unor activități menite să realizeze o integrare mai facilă a acestora în societate.

5. Concluzii

Din analiza de mai sus reiese că reintegrarea pe piața muncii a foștilor condamnați depinde în cea mai mare parte de politicile statale în privința acestora. Este o realitate evidentă, ce nu trebuie trecută cu vederea, deși pe agenda publică sunt numeroase probleme considerate, poate, chiar mult mai importante. Pe lângă această lipsă de cooperare a autorităților cu potențiali angajatori, am identificat problemă importantă și mentalitatea societății. O societate civilă care dorește o schimbare a situației foștilor condamnați este o societate care ar acționa în acest sens, ar propune soluții. Judecata și stigmatizarea pun piedici în procesul de reintegrare pe piața muncii a celor care, din diverse motive, au fost condamnați.

References

- Adler, S. J., & Avgar A. (n.d.). National labour law profile: The State of Israel. Retrieved from https://www.ilo.org/ifpdial/information-resources/national-labour-law-profiles/WCMS_158902/lang-en/index.htm
- Afouxenidis, A., Klee, G., & Cavouriaris, E. (2003). Field study of ex-convicts reintegration into labour market and social life. Retrieved from http://www.iaw.edu/tl_files/dokumente/ex_convicts_part_one.pdf
- Agan, A., & Starr, S. (2018). Ban the Box, criminal records, and racial discrimination: A field experiment. *The Quarterly Journal of Economics*. 191–235. doi:10.2139/ssrn.2795795
- Barreiro, S. (n.d.). What is a Ban-the-Box Law? Retrieved from <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/what-is-a-ban-the-box-law.html>
- Bulai, C. (1997). *Drept penal, partea generală* [Penal law. General part]. Bucharest, Romania: All.
- Dongoroz, V., Kahane, S., Oancea, I., Fodor, I., Iliescu, N., Bulai, C., Stănoiu, R., & Roșca, V. (1970). *Explicații teoretice ale Codului penal român* [Theoretical explanations of the Romanian Penal Code] (2nd vol.). Bucharest, Romania: Editura Academiei Române.
- European Commission, EQUAL. (n.d.). From prison to working life networking for a successful transition. Retrieved from https://ec.europa.eu/employment_social/equal_consolidated/data/document/etg1-exa2-zubilis.pdf
- Ministerul Justiției (MJ), Administrația Națională a Penitenciarelor. (2006). Sondaj de opinie la nivelul persoanelor private de libertate din unitățile penitenciar. Raport de cercetare [Poll on detainees in prison units. Research report].

Retrieved from <https://www.scribd.com/document/6163763/Cercetare-detinuti>

Mitrache, C. (2017). *Drept penal român. Partea generală* [Romanian penal law. General part]. Bucharest, Romania: Hamangiu.